

Svenskt positionspapper inför EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation, FP10

Foto: Michael Gartner/ European Spallation Source

Europeiska forsknings- och innovationssamarbeten bidrar till att upprätthålla och stärka europeiska värderingar för en fri, öppen och värdebaserad marknadsekonomi. I dagens geopolitiskt utmanande läge är det viktigt att EU:s långsiktiga konkurrenskraft och öppenhet är kärnan i en öppen strategisk autonomi. Det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet är av stor betydelse för svenska universitet och högskolor, näringsliv, institut, offentliga verksamheter och andra aktörer. Det svenska positionspapperet syftar till att presentera huvudprinciper som Sverige ser behöver värnas eller förbättras inför framtagandet av nästa ramprogram för forskning och innovation för att det ska tjäna hela Europas utveckling, konkurrenskraft och välbefinnande.

Sverige har som ambition att öka deltagandet i EU:s ramprogram för forskning och innovation. Nationella investeringar som görs i synergi med EU:s ramprogram förväntas ge större genomslag i form av excellent forskning och innovation, både nationellt och för EU. För att förstärka de positiva synergieffekterna bör EU:s ramprogramms huvudkriterium för bedömning av projekt vara excellens. Ramprogrammet ska finansiera såväl grund- och utmaningsdriven forskning som innovation, ha en struktur som är förutsägbar och stabil över tid och möjliggöra samarbeten över lands- och ämnesgränser, såsom användandet av forskningsinfrastrukturer. Det ska finnas mekanismer som visar att ramprogrammet och dess investeringar effektivt styr mot högre kvalitet och att forskning och innovation i större utsträckning blir återanvändbar och kommer till nytta för forskare, företag och samhälle, vilket inkluderar att eftersträva en effektiv balans mellan forskning och innovation.

Sveriges position inför nästa ramprogram

Säkerställ att excellens är grunden i ramprogrammet

Kvalitet

- Maximera budgetnyttan. Förstärk EU:s internationella konkurrenskraft genom att allokera budgetmedlen med ett ständigt fokus på excellens i alla forsknings- och innovationsinitiativ. Detta inkluderar en balanserad finansiering mellan grundforskning och tillämpad forskning, och att förhindra att budgeten används för annat än forskning och innovation.
- Stöd grundforskningen genom att ge ett starkt och dedikerat stöd till European Research Council (ERC) och Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) för att främja forskningsexcellens och underlätta internationalisering, inklusive möjligheten att ansöka om ERC-medel inom Euratoms områden.
- Värna utmaningsdriven forskning. Bibehåll och stärk fokus på att möta samhällseliga utmaningar genom pelare II, och skapa tydliga vägar från grundforskning till innovation. Integrera grundforskning, tillämpad forskning och innovation för att uppnå maximal nytta.
- Fokusera på forskning och innovation. Allokerar FP10-medlen strikt för forskning och innovation för att bibehålla programkontinuitet och effektivitet, och säkerställ att varje euro bidrar till nya kunskaper, upptäckter och teknologiska framsteg.
- Implementera konkreta och ändamålsenliga incitament, meriteringsstrukturer och utvärderingsmekanismer som bidrar till att den vetenskapliga processen blir mer öppen och tillgänglig och att sådana kvalitetsdrivande mekanismer är integrerade under nästa programperiod.
- Värna god forskningssed. Säkerställ hög kvalitet och integritet inom sakkunniggranskning av ansökningar. Utveckla processer som garanterar att de bästa ansökningarna finansieras baserat på objektiva kriterier och excellens.

- Säkerställ kvalitet i innovationsprocesserna genom transparens, öppen konkurrens och sakkunniggranskning som inbegriper fler relevanta bedömningsgrunder.

Jämställdhet

- Jämställdhet i forskningen är en rättvisefråga såväl som en kvalitetsfråga. Fortsätt arbetet med jämställdhetsintegrering som en central och horisontell princip i forskning och innovation.
- Främja och påskynda institutionell förändring. Arbeta aktivt för att nå jämställdhetsmålen om ökad jämställdhet i karriärer på alla nivåer och balanserad könsfördelning i beslutsfattande.

Resiliens och öppen strategisk autonomi

- Ett stärkt fokus på hållbarhet är viktigt för innovation och för EU:s långsiktiga konkurrenskraft. Interdisciplinär forskning behövs för att lösa komplexa utmaningar inom hållbarhet.
- Dynamisk forskningsagenda. Forskningsagendan måste vara flexibel och behovsdriven, med en särskild vikt vid att inkludera samhällsvetenskap, humaniora och innovationsstyrning ("governance innovation"). Detta är nödvändigt för att effektivt kunna hantera komplexa utmaningar som klimatförändringar och digital transformation.
- Förverkligandet av ERA. Arbeta aktivt för att uppnå målen för det europeiska forsknings- och innovationsområdet (ERA) med fokus på samarbete, excellens och gränsöverskridande tillgång till forskningsresultat.
- Incitament för investeringar. Utforma programmet för att stimulera medlemsländerna att investera minst 3% av BNP i forskning och

innovation genom riktade incitament och strategisk planering för att uppnå både kort- och långsiktig konkurrenskraft.

- Fokus på ömsesidig nytta (co-benefits). Förstärk integrationen av hållbarhetsfokus i alla delar av ramprogrammet och skapa synergier mellan olika forskningsinsatser.

Ansvarsfull internationalisering

- Prioritera ansvarsfull internationalisering. Öppenhet utgör grunden i internationellt forskningssamarbete, samtidigt som det behöver finnas en medvetenhet om behovet av att skydda nationella intressen och kunskap. Detta innebär att inriktningen även fortsatt ska vara att forskningssamarbeten ska ske så öppet som möjligt och så begränsat som nödvändigt. Det behövs stärkt stöd, ökad kompetens samt effektiv informationsdelning för att identifiera och hantera risker, så att verksamheten inom högre utbildning, forskning och innovation kan ske på ett säkert och öppet sätt och hänsyn tas till de svåra avvägningar som behöver göras. Det är nödvändigt med en balanserad bedömning av såväl risker som möjligheter som även understryker behovet av stärkt forskningsintegritet och akademisk frihet.

- Synergier mellan civil och militär forskning. Utred möjligheter för att finna och stärka synergier mellan civil och militär forskning och utveckling samt hur sådana synergier kan hanteras och tillvaratas samtidigt som excellens i forskning och innovation fortsatt är av högsta prioritet. Arbeta för en gemensam begreppsdefinition av ”dubbel användning” inom FoU så att potentialen kan tillvaratas och riskerna kan hanteras, med hänsyn till forskningsområde och samhällskontext. Undvik att oförutsedda hinder uppstår som kan leda till oklarhet eller onödiga begränsningar i villkoren för bidrag i de civila forskningsprogrammen.
- Stärk forskningssäkerheten. Implementera riktlinjer och stödfunktioner för att identifiera, bedöma och hantera säkerhetsrisker i internationella samarbeten för att förhindra att skyddsvärd verksamhet och kunskap vid universitet och högskolor hamnar i orätta händer och för att stärka en trygg och säker forskningsmiljö.

Se över strukturen av ramprogrammet

Stabilitet

- Pelarstrukturen, i sin nuvarande form, bör behållas för att säkerställa kontinuitet och förutsägbarhet, för att möjliggöra för deltagarna att fokusera på att adressera globala utmaningar och främja Europas konkurrenskraft, utan att behöva anpassa sig till en ny struktur som kan medföra missade möjligheter och ändrade deltagarförutsättningar.
- Stärk pelarnas särdrag och öka samverkan och synergier mellan dem. För att undvika överlappning och främja komplementaritet bör en tydligare distinktion mellan pelare II och III etableras. Detta främjar integrerade insatser mellan pelarna och tvärvetenskapligt samarbete, och underlättar förståelsen och deltagandet för nya aktörer.
- Klustrens storlek och fokus bör ses över, med en ambition att stimulera och samordna insatser. Inkludera utveckling av klusteröverskridande utlysningar och samarbete med JRC för att främja interdisciplinära forskningssamarbeten och förbättra klustrens effektivitet.
- Rymdfrågor bör ges en tydligare plats i ramprogrammets struktur för att underlätta att rymdinfrastruktur kommer till större nytta för ett alltmer digitalt samhälle och viktiga samhällsfunktioner såsom säkra kommunikationer, ökad bredbandstäckning samt inom krisberedskap och det civila försvaret.
- Antalet instrument och deras fokus, särskilt partnerskap och eventuella EU-uppdrag, måste

ha klart definierade mål och tydliga mekanismer för styrning och avveckling. Det kan förbättra effektiviteten och relevansen i forsknings- och innovationsinsatserna, minska fragmenteringen och öka fokuset på de mest lovande initiativen.

- EU-uppdragen (missions) måste noggrant utvärderas. Det måste säkerställas att de bidrar till ramprogrammets huvudsyfte att finansiera gränsöverskridande forsknings- och innovationsaktiviteter. Uppdragen bör ha tydliga och mätbara mål och kopplas närmare till andra instrument inom ramprogrammet för att öka deras relevans och effektivitet. Om detta inte uppfylls bör EU-uppdragen justeras eller övervägas att flyttas ut ur programmet.
- Partnerskapsstrukturen ska förenklas, förtydligas och göras mer transparent med starkare förankring i medlemsstaternas och intressenternas behov. Detta innebär en större öppenhet i urvalsprocessen för nya partnerskap och en förbättrad komplementaritet med andra delar av ramprogrammet för att säkerställa resurseffektivitet och maximera europeiska mervärden.
- En stabil och långsiktig budget är avgörande för långsiktig planering och för att finansiera högkvalitativa forskningsprojekt som kan stärka Europas konkurrenskraft. Omstrukturering av budget bör endast ske undantagsvis.

Innovation

- Omvandla EIT/KIC till självfinansierade enheter, samtidigt som specifika utlysningar inom ramprogrammet finansierar projekt kopplade till KIC för att säkerställa en smidig övergång till större självfinansierande och fortsatt innovationsstöd. Detta innebär att KIC måste bevisa sin ekonomiska hållbarhet genom marknadsanpassade affärsmodeller och partnerskap.
- Definiera teknikinfrastruktur med fokus på dess bidrag till samhällsnytta och integrera denna definition i ramprogrammet. Främja utveckling av teknik som möter samhälleliga behov genom att skapa test- och demonstrationsmiljöer. För att underlätta för kunskapsintensiva företags innovationsprocesser ska regelverk förenklas och tillgänglighet till miljöerna

optimeras. Detta innefattar investeringar i reglerande testbäddar och utveckling av nya standarder.

- Säkerställ att Europeiska innovationsrådet (EIC) fortsatt möjliggör aktörsinitierade innovationer och utveckla finansieringsmöjligheterna för uppskalning av unga deep tech bolag genom EIC Accelerator. Detta kräver en balans mellan stöd till högriskprojekt och marknadsnära innovationer för att maximera samhällsnyttan och industriell konkurrenskraft.
- Utveckla de innovationsekosystem som bidrar till uppskalning genom att harmonisera regelverk och skapa incitament för samarbete mellan näringsliv, akademi, civilsamhälle och offentlig sektor. Särskilda fokusområden bör vara innovationsupphandling, regulatoriska sandlådor och finansiering av test- och demomiljöer för att säkerställa att ny kunskap och nya teknologier snabbt och effektivt kan komma till användning och nå marknaden.

Inkludering

- Underlätta för företagsengagemang i forskningsprojekt och forskningsinfrastrukturer över alla teknikmognadsnivåer (TRL), genom att minska administrativa hinder och skapa incitament för att locka företag, särskilt små och medelstora företag (SMEs), att delta i forskningssamarbeten.
- Gör det attraktivt för privata investerare att delta i pelare III.
- Ramprogrammet bör minska fördelning av medel baserat på geografisk hemvist genom att hantera breddat deltagande i ett dedikerat delprogram med fokus på kvalitet och genomslag. Stärk kvalitetskraven i urvalsprocessen och säkerställ att breddat deltagande går i linje med ramprogrammets huvudsyften och bidrar till europeisk forskningsexcellens. Insatserna inom breddat deltagande bör fokuseras på de allra mest behövande länderna, vilket därmed innebär att antalet länder inom breddat deltagande kan minska.
- Förstärk internationell associering och samarbete genom att öppna upp för och underlät-

ta bredare deltagande från länder utanför EU. Detta ska främja global kunskapsdelning och innovation genom att dra nytta av ett brett spektrum av perspektiv och expertis.

- För att främja ökat deltagande och inkludering i nästa ramprogram utlysningar bör dessa utformas med en bred och inkluderande ansats som tillåter en mångfald av aktörer, forskningsområden och projekttyper att tävla på lika villkor. Undvik överdrivet specifika utlysningar för att inte exkludera potentiellt värdefulla bidrag från mindre representerade områden eller nya aktörer.

- Skapa möjligheter för slutanvändare att delta i tillämpad forskning och innovation där det är lämpligt. Slut användare kan exempelvis vara allmänheten, patienter, kommuner, myndigheter eller företag. Genom att involvera dessa grupper stärks ramprogrammets genomslagskraft.

Öka effektiviteten av nästa ramprogram

Genomslag

- Utveckla användarvänliga system för långsiktig uppföljning av ramprogrammets effektivitet och excellens. Dessa system bör inkludera spårbara källdata som möjliggör djupgående analys av både misslyckanden och framgångar.
- Förbättra implementering och uppföljning av öppen vetenskap på alla nivåer (europeisk, nationell, och institutionell) genom att främja användningen av återanvändbara högkvalitativa forskningsdata genom European Open Science Cloud (EOSC). Detta gör forskningsresultat mer tillgängliga och användbara.
- Stärk nyttiggörandet (knowledge valorisation) av forskning. Säkerställ att forskningens digitala objekt är FAIR och så öppna som möjligt samt att de sprids till behöriga inom industri och samhälle. Detta bidrar till att maximera effekterna av europeisk forskning och innovation samt förstärka det europeiska forskningsområdets genomslagskraft.
- Gör resultaten från alla finansierade projekt lättillgängliga för att dela lärdomar mer effektivt. Främja synergier mellan nationella och europeiska forskningsinsatser, samt mellan det europeiska forskningsområdet och utbildningsområdet där det ger tydligt mervärde.

Förutsägbarhet

- Utveckla den demokratiska beslutsprocessen med tydliga procedurer för att garantera medlemsstaternas inflytande, engagemang och framförhållning. Säkerställ att dokument delas i förväg, följs av diskussioner och goda möjligheter till att utarbeta skriftliga återkopplingar med grund i mötesdiskussionerna, för att upprätthålla hög kvalitet i alla programkommitténs konfigurationer.
- Upprätthåll en stabil och förutsägbar budget för ramprogrammet. Alla omprioriteringar ska vara väl motiverade och åtföljas av en konsekvensanalys. Balansera flexibilitetskrav på medlemsstater med tillräcklig framförhållning från kommissionen.
- Utveckla processen för en strategisk planering med tydliga och långsiktiga mål. Prioriteringar bör spegla EU:s forsknings- och innovationspolitik och ge forskarsamhället en stabil grund för att orientera sig efter.
- Stärk synergier mellan olika finansieringsinstrument och program genom bättre dialog mellan direktoraten.

Enkelhet

- Minska den administrativa bördan. Förenkla ansöknings- och rapporteringsprocesserna genom att reducera byråkratin och antal krav, särskilt för små aktörer och nybörjare. Inför mer flexibla och mindre tidskrävande rapporteringskrav.
- Harmonisera regelverket för alla instrument inom ramprogrammet för att skapa tydlighet och minska fel. Säkerställ tidig och förbättrad dialog mellan kommissionen, medlemsstater och associerade länder för att undvika duplicering och öka synergier mellan olika program, genom exempelvis rätt information i rätt tid till rätt aktör.
- Säkerställ att ramprogrammets förordning är lätt att förstå och minimerar risken för tolkningar av vad ramprogrammet ska göra.
- Tillhandahåll tydliga och lättillgängliga vägledningar och stödmaterial för att navigera i ramprogrammet för både forskare och intermediärer som nationella kontaktpunkter (NCP). Förbättra NCP-funktionen för att ge bättre stöd till alla aktörer, med fokus på att underlätta deras navigering i ramprogrammet.

Den stora läsesalen vid Kungl. biblioteket. Foto: Jens Gustavsson/Kungl. biblioteket

Kontakt:

u.f@regeringskansliet.se

Stockholm, juli 2024